

WIRDUM – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

De kerk van Wirdum uit het begin van de 13e eeuw vertegenwoordigt de vroege fase van het laatromaans. Aan de noordzijde is deze laatromaanse indeling het best bewaard gebleven.

De noordmuur heeft in de onderste helft een twaalftal spaarnissen met ronde boog. Het bovendeel, één groot 'spaarveld' over de hele breedte van de wand heeft drie rondboogramen en wordt aan de bovenkant afgesloten door een rondboogfries. Een knielnis in de koorpartij bevat een laag venster. Het raampje in de spaarnis rechts daarvan, is van latere datum. Ongeveer in het midden zit de oorspronkelijke ingang. Meer naar het westen werd dwars door een liseen een nieuwe ingang gebroken, maar deze is later weer dichtgezet. In de zuidmuur is in de loop der tijd een deel van de spaarnissen verdwenen. Er zijn nog vijf spaarnissen aan de oostkant over; daar zien we nog het oude rondboogfries als afsluiting, terwijl de rest van het fries door een soort 'tandlijst' is vervangen. Beneden in het midden zit in de meest linkse overgebleven spaarnis het restant van een ingang en rechts daarvan een rondboograampje. Vervolgens, ter weerszijden van het romaanse rondboograam, zitten de resten van een grote spitsboog uit de 15e eeuw. De drie andere vensters zijn waarschijnlijk in de 14e eeuw vergroot. Tegen de westmuur zitten twee onafgewerkte lisenen, muurresten van de in 1878 gesloopte toren. De oostwand heeft naar alle waarschijnlijkheid een geveltop gehad; de drie ramen daar zijn later, zowel naar boven als beneden toe, vergroot en doorbreken daarmee drie van de vijf lagere spaarvelden met ronde bogen. Bij de restauratie van 1959-'61, werd het torentje uit 1878 vervangen door het huidige exemplaar.

Het inwendige wordt sinds de restauratie overdekt door een blauwe balkenzoldering op kleurige sleutelstukken. De muraalboog in de zuidwand en de zware boog aan de westzijde kunnen er op wijzen dat men de kerk heeft willen overwelven. De koorvloer is bij de restauratie verhoogd. In de noordoostelijke hoek is onder een luik het oude niveau nog zichtbaar. Daar vlakbij zit een sacramentsnis.

Rondom het middelste koorvenster zien we een interessante muurschildering van rond 1400. Op de dagkanten zien we afbeeldingen van heiligen; een daarvan is vermoedelijk St.-Barbara. Rond de boog is een tronende Christus afgebeeld, omringd door de symbolen van de vier evangelisten, een zgn. *'tetramorf'*. Op de noordwand is een arcade met 'nonnenkoptracering' geschilderd, misschien uit de 14e eeuw, met daarnaast een wijdingskruis uit de 15e eeuw.

Bij de zuidoosthoek is een piscina. In enkele nissen zijn bouwfragmenten opgesteld, die bij de restauratie voor den dag zijn gekomen. De inrichting is toen ingrijpend veranderd. De kansel van rond 1650 verhuisde van de wand die het koor afscheidde, naar de zuidwand, vermoedelijk zijn oude plaats. Onderdelen van de kerkenraadbanken, die aan weerskanten van de preekstoel stonden, werden gebruikt voor de bank, die nu tegen de noordzijde staat. De kaarsenhouders komen van de toen opgeruimde doopafscheiding. Het opzetstuk uit de 18e eeuw van deze bank is identiek met het stuk dat nu gehavend tegen de zuidmuur hangt. Onder het orgel staat sindsdien aan de zuidkant een bank van 1644. Op het koor liggen een aantal zerken van de 16e tot de 19e eeuw. Tegen de zuidgevel is een zerk uit de 13e eeuw opgesteld, gezien de afbeeldingen bestemd voor een geestelijke.

In 1879 bouwden de gebroeders van Oeckelen uit Glimmen het orgel, dat in 1962 door D. Mulder uit Uithuizen werd gerestaureerd. De typische van Oeckelen-bekroningen zijn toen helaas verwijderd. In 1999 werd het orgel gerestaureerd door de firma Van der Putten. De orgelkas is daarbij opnieuw geschilderd in de oorspronkelijke kleur en ook het snijwerk en de bekroning, figuren en lier, zijn hersteld.